

गयः प्लातः। विश्वे देवाः, १५-१६ पथ्या स्वस्तिः। जगती, १५ त्रिष्टुब्बा, १६-१७ त्रिष्टुप्।

परावतो ये दिधिषन्त आप्यं मनुप्रीतासो जनिमा विवस्वतः।

ययातेर्ये नहुष्यस्य बर्हिषि देवा आसते ते अधि ब्रुवन्तु नः ॥ १०.०६३.०१

परावतः- श्रेष्ठस्थानात्। ये। आप्यम्- प्राप्यम्। दिधिषन्त- धारयन्ति। मनुप्रीतासः- मनुष्यप्रीताः। विवस्वतो जनिमा- आत्मसूर्योदयकारणभूताः। ये। देवाः। ययातेः- उद्यतस्य। यती प्रयत्ने। नहुष्यस्य- चित्तवृत्तिबन्धकस्य। णह बन्धने। बर्हिषि- दर्भासने चित्तासने वा। आसते- उपविशन्ति। ते। नः- अस्मदर्थम्। अधि ब्रुवन्तु ॥१॥

विश्वा हि वो नमस्यानि वन्द्या नामानि देवा उत यज्ञियानि वः।

ये स्थ जाता अदितेरञ्चस्परि ये पृथिव्यास्ते म इह श्रुता हवम् ॥ १०.०६३.०२

उत- अपि च। देवाः- हे देवताः। वः- युष्माकम्। यज्ञियानि- यज्ञार्हाः। विश्वा- सर्वे। नामानि- नामोपलक्षितमन्त्राः। नमस्यानि- नमस्कारार्हाः। वन्द्या- स्तुत्यर्हाः। भवन्ति। हि- खलु। ये। अदितेः- अखण्डप्रकृतेः। अद्भ्यस्परि- मूलशक्तिधारातः। घनीभूतप्रकृतिरदितिः। धारारूपप्रकृतिरापः। जाताः- उत्पन्नाः। स्थ- भवथ। ये। पृथिव्याः- भूम्या उद्भूताः। ते- वयम्। मे- मम। हवम्- आह्वानम्। इह- अत्र। श्रुत- शृणुत ॥२॥

येभ्यो माता मधुमत्पिन्वते पयः पीयूषं द्यौरदितिरद्रिबर्हाः।

उक्थशुष्मान्वृषभरान्स्वप्नसस्ताँ आदित्याँ अनु मदा स्वस्तये ॥ १०.०६३.०३

येभ्यः। माता- जननी पृथिवी। मधुमत् पयः- मधुरं रसम्। पिन्वते- क्षरति। अदितिः- अखण्डा। अद्रिबर्हाः- मेघपरिवृढा। द्यौः। पीयूषम्- रसं क्षरति। तान्। उक्थशुष्मान्- मन्त्रबलान्। वृषभरान्- वृष्टेराहर्तृन्। स्वप्नसः- सुकर्मणः। आदित्यान्- अखण्डप्रकृतिजान्। स्वस्तये- भद्राय। अनु मद- अनुस्तुहि ॥३॥

नृचक्षसो अनिमिषन्तो अर्हणा बृहद्देवासो अमृतत्वमानशुः।

ज्योतीरथा अहिमाया अनागसो दिवो वर्ष्माणं वसते स्वस्तये ॥ १०.०६३.०४

अनिमिषन्तः नृचक्षसः- नृणां सततदर्शिनः । देवासः- देवाः । अर्हणा- परिचरणार्थम् । बृहत्-
महत् । अमृतत्त्वम् । आनशुः- व्याप्नुवन्ति । ज्योतीरथाः- ज्योतिर्मयरथाः । अहिमायाः-
अहन्तव्यप्रज्ञाः । अनागसः- अपापाः । स्वस्तये- लोकमङ्गलाय । दिवो वर्ष्माणम्- वृष्टिम् । वसते-
अधिवसन्ति ॥४॥

सम्राजो ये सुवृधो यज्ञमाययुरपरिहृता दधिरे दिवि क्षयम् ।

तां आ विवास नमसा सुवृक्तिभिर्महो आदित्याँ अदितिं स्वस्तये ॥ १०.०६३.०५

ये । सम्राजः- राजानः । सुवृधः- सुष्ठु वर्धकाः । अपरिहृताः- विस्तीर्णाः । यज्ञम्- देवपूजां दानं
सङ्गतिकरणं वा । आययुः- आगच्छन्ति । दिवि- चित्ताकाशे । क्षयं दधिरे- निवसन्ति । तान् । महः-
महतः । आदित्यान्- अखण्डप्रकृतिजान् । अदितिम्- अखण्डप्रकृतिम् । स्वस्तये- मङ्गलाय ।
नमसा- नमस्कारेण । सुवृक्तिभिः- मन्त्रैः । आ विवास- परिचर ॥५॥

को वः स्तोमं राधति यं जुजौषथ विश्वे देवासो मनुषो यति छन ।

को वोऽध्वरं तुविजाता अरं करद्यो नः पर्षदत्यंहः स्वस्तये ॥ १०.०६३.०६

यम् । जुजौषथ- सेवध्वे । स्तोमम्- तं मन्त्रम् । कः । वः- युष्मभ्यम् । राधति- संसाधयति । राध
संसिद्धौ । यति- कति । विश्वे देवासो मनुषः- विद्वांसो विश्वे देवाः । स्थन- भवथ । यः । नः-
अस्मान् । अंहः- पापात् । स्वस्तये- मङ्गलाय । पर्षत्- तारयति । वः- तं युष्माकम् । अध्वरम्-
ध्वररहितं शुभं कर्म । तुविजाताः- बहुधा जाताः । कः । अरं करत्- अलङ्करोति ॥६॥

येभ्यो होत्रा प्रथमामायेजे मनुः समिद्धाग्निर्मनसा सप्त होतृभिः ।

त आदित्या अभयं शर्म यच्छत सुगा नः कर्त सुपथा स्वस्तये ॥ १०.०६३.०७

येभ्यः । मनुः- विद्वान् । मन ज्ञाने । समिद्धाग्निः- सजीकृतपावक उद्यतसत्क्रतुयुक्त इत्याध्यात्मिके ।
मनसा- ध्यानेन । सप्त होतृभिः- भूर्भुवरादिसप्तभूमिकासहितोपासकैः । प्रथमाम्- मुख्याम् । होत्राम्-
इळां वाग्देवताम् । होत्राशब्दो वाङ्नामसु पठितः । आयेजे- यजते । ते- तादृशा यूयम् । आदित्याः-

अखण्डप्रकृतिजाः। अभयम्- भीतिरहितम्। शर्म- भद्रम्। यच्छत- दत्त। नः- अस्मदर्थम्।
सुपथा- शोभनमार्गान्। सुगा- सुगम्यान्। स्वस्तये- मङ्गलाय। कर्त- कुरुत ॥७॥

य ईशिरे भुवनस्य प्रचेतसो विश्वस्य स्थातुर्जगतश्च मन्तवः।

ते नः कृतादकृतादेनसस्पर्यद्या देवासः पिपृता स्वस्तये ॥ १०.०६३.०८

ये। प्रचेतसः- प्रकर्षचित्तसम्पन्नाः। मन्तवः- मननशीलाः। विश्वस्य- सर्वस्य। स्थातुः-
स्थावरस्य। जगतः- जङ्गमस्य। भुवनस्य- लोकस्य। ईशिरे- ईशनशीलाः। ते। देवासः- देवाः।
स्वस्तये- मङ्गलाय। नः- अस्मान्। कृताकृतात्- कायिकमानसयोः। एनसः- पापयोः। पिपृत-
पारयत ॥८॥

भरेष्विन्द्रं सुहवँ हवामहेऽहोमुचं सुकृतं दैव्यं जनम्।

अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये ॥ १०.०६३.०९

भरेषु- हव्यनिवाहिषु। सुहवम्- शोभनाह्वानम्। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम्। हवामहे- आह्वयामः।
अहोमुचम्- पापघ्नम्। सुकृतम्- पुण्यम्। दैव्यं जनम्। हवामहे। अग्निम्- सर्वभूतहितक्रतुम्।
मित्रम्- स्नेहाधिदैवतम्। वरुणम्- ऋताधिदैवतम्। भगम्- सौभाग्याधिदैवतम्। द्यावापृथिवी-
द्यावापृथिव्यौ। मरुतः- प्राणविशेषान्। स्वस्तये- मङ्गलाय। सातये- सम्भजनाय। हवामहे-
आह्वयामः ॥९॥

सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम्।

दैवीं नावं स्वरित्रामनागसमस्त्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये ॥ १०.०६३.१०

सुत्रामाणम्- सुष्ठु त्रायन्तीम्। पृथिवीम्- पृथुलाम्। द्याम्- दीप्ताम्। अनेहसम्- अदोषाम्।
सुशर्माणम्- मङ्गलाम्। सुप्रणीतिम्- सुष्ठु नयनशीलाम्। अनागसम्- अपापाम्। अस्त्रवन्तीम्-
अपतिताम्। स्वरित्रां अदितिं दैवीं नावम्- अखण्डप्रकृत्याख्यदिव्यनौकाम्। स्वस्तये- मङ्गलाय।
आरुहेम ॥१०॥

विश्वे यजत्रा अधि वोचतोतये त्रायध्वं नो दुरेवाया अभिहुतः।

सत्यया वो देवहूत्या हुवेम शृण्वतो देवा अवसे स्वस्तये ॥ १०.०६३.११

विश्वे- सर्वे । यजत्राः- पूज्या देवाः । ऊतये- रक्षायै । अधि वोचत- अधिब्रूत । अभिहुतः- कुटिलायाः । दुरेवायाः- दुर्गतिः । नः- अस्मान् । त्रायध्वम्- रक्षत । स्वस्तये- मङ्गलाय । अवसे- रक्षायै । शृण्वतः- अस्मन्मन्त्रान् शृण्वतः । देवाः- हे देवाः । वः- युष्मान् । सत्यया- आर्जवभावयुक्तेन । देवहूत्या- देवाह्वानेन । हुवेम- आह्वयामः ॥११॥

अपामीवामप विश्वामनाहुतिमपारातिं दुर्विदत्रामघायतः ।

आरे देवा द्वेषो अस्मद्युयोतनोरु णः शर्म यच्छता स्वस्तये ॥ १०.०६३.१२

अमीवाम्- रोगदिकम् । अप- अपगमयत । विश्वा- अनाहुतिम्- सर्वा देवानामनाह्वानबुद्धिमपगमयत । अरातिम्- शत्रुमपगमयत । दुर्विदत्राम्- लोभमपाकुरुत । अघायतः- पापेच्छामपाकुरुत । देवाः- हे देवताः । द्वेषः- द्वेषम् । अस्मत्- अस्मत्तः । आरे- दूरे । युयोतन- पृथक्कुरुत । नः- अस्मभ्यम् । स्वस्तये- सुभावाय । उरु- विस्तीर्णम् । शर्म- मङ्गलम् । यच्छत- दत्त ॥१२॥

अरिष्टः स मर्तो विश्व एधते प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्परि ।

यमादित्यासो नयथा सुनीतिभिरति विश्वानि दुरिता स्वस्तये ॥ १०.०६३.१३

यम् । आदित्यासः- अखण्डप्रकृतिजा देवाः । सुनीतिभिः । स्वस्तये- भद्राय । विश्वानि दुरिता- सर्वाणि पापानि दुःखानि वा । अति- अतिक्रम्य । नयथा । सः । मर्तः- मनुष्यः । विश्वः- सर्वः । अरिष्टः- अहिंसितः । एधते- वर्धते । धर्मणस्परि- धर्माधारेण । प्रजाभिः- शोभनसन्तत्या । प्र जायते ॥१३॥

यं देवासोऽवथ वाजसातौ यं शूरसाता मरुतो हिते धने ।

प्रातर्यावाणं रथमिन्द्र सानसिमरिष्यन्तमा रुहेमा स्वस्तये ॥ १०.०६३.१४

देवासः- हे देवाः । वाजसातये- संपल्लब्धये । यम् । अवथ- रक्षथ । यम् । शूरसाता- शूरलब्धये । धने । हिते- निहिते । मरुतः- प्राणविशेषा वायुविशेषा वा । अवथ- रक्षथ । तम् । अरिष्यन्तम्-

अहिंसितम् । प्रातर्यवाणम्- उषस्यागच्छन्तम् । विद्यायामागच्छन्तमित्याध्यात्मिके । सानसिम्- सम्भजनशीलम् । रथम्- ऋताख्यं लक्ष्यप्रापकरंहणप्रतीकम् । रथी ऋतस्य नो भवेति श्रुतेः ऋतं रथः । इन्द्र- परमेश्वर । स्वस्तये । आरुहेम ॥१४॥

स्वस्ति नः पथ्यासु धन्वसु स्वस्त्यश्वसु वृजने स्वर्वति ।

स्वस्ति नः पुत्रकृथेषु योनिषु स्वस्ति राये मरुतो दधातन ॥ १०.०६३.१५

धन्वसु पथ्यासु- मरुधन्वमार्गेषु । नः- अस्माकम् । स्वस्ति । अश्वसु- उदके । स्वस्ति । वृजने- दुःखे युद्धे वा । स्वस्ति । स्वर्वति- तेजसि स्वस्ति । पुत्रकृथेषु योनिषु- पुत्रजननेषु । स्वस्ति । मरुतः- हे प्राणविशेषाः । राये- सम्पदे । स्वस्ति । दधातन- धत्त ॥१५॥

स्वस्तिरिद्धि प्रपथे श्रेष्ठा रेक्णस्वत्यभि या वाममेति ।

सा नो अमा सो अरणे नि पातु स्वावेशा भवतु देवगोपा ॥ १०.०६३.१६

श्रेष्ठा- उत्तमा । रेक्णवती- सम्पद्धती । अभि- आभिमुख्येन । या । वामम्- वननीयं प्रति । एति- सरति । सा पृथिवी । प्रपथे- प्रकर्षमार्गाय । स्वस्तिः- मङ्गलं भवतु । सा- पृथिवी । नः- अस्माकम् । अमा- सुसदनम् । सो- सा । अरणे- शरणे । नि- नितराम् । पातु- रक्षतु । देवगोपा- देवगुप्ता देवरक्षका वा । स्वावेशा- सुष्ठु वासयोग्या । भवतु- अस्तु ॥१६॥

एवा प्लुतेः सूनुरवीवृधद्वो विश्वे आदित्या अदिते मनीषी ।

ईशानासो नरो अमर्त्येनास्तावि जनो दिव्यो गयेन ॥ १०.०६३.१७

एव- एवम् । ईशानासः- ईश्वराः । नरः- नेतारः । विश्वे आदित्याः- हे सर्वे अखण्डप्रकृतिजाः । अदिते- अखण्डप्रकृते । मनीषी- मेधावी । प्लुतेः सूनुः- बन्धेभ्यः प्लवनेन जातः । मुक्त इति भावः । प्लवनं प्लुतिः । वः- युष्मान् । अवीवृधत्- वर्धितवान् । अमर्त्येन गयेन - अमरणसम्पदा । दिव्यो जनः । अस्तावि- स्तुतः ॥१७॥